

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

ל.

עין משפט
גד מצוה

מסורת הש"ס

(א) לקמן דף קטז: (ב) ג'ל דמי
(ג) א' ג'ל מנחל דקיס,

הגהות הב"ח

(א) גמ' בר סיסין מובינא
לן הוה ליה ההוא ארעא:
(ב) שם אוקמה בידא:
(ג) שם אדרב נחמן גמי לא
קשיא התם כיון: (ד) שם
מפליגא זניתה דזונה מיך
כל"ל ומיעוט דלמך לן נמחק:
(ה) תוס' ד"ה לכו וכו'
כעובדא דהכא דמשמע:
(ו) בא"ד חד יומא במיגו:
(ז) בא"ד דקאמר השתא
מיגו שיהי יוכל לשקר:
(ח) בא"ד מסוף פרק
זה נזכר וכו' ידענא ביה
כשהי שטרך וכו' אי עשא
קלמיה א"ל כיון דלמחזק:
(ט) בא"ד נגזלה ממנו ואין
לן זכות למחזק אלא על פיו
של זה המערער שעשה:
(י) בא"ד נגזלה ל"י דהתם
מני מיררי דחור ואלס:
(כ) בא"ד לשכ"ל דהתם
ליה לאוקומי: (ג) בא"ד
נכסא דר' אבא דר' אבא
דחורא מוכרי: (ט) בא"ד
בסוף המוכר את הבית גמי
וכו' טענין להו המורחמי:

מוסף תוספות

א. [ו]הוראה גמורה היה
מורה לו שהוא של
אבותיו, אבל מאי דאמר
ליה הווא גברא דרדידיה
הוא, לאו הוראה היא וכו',
דאז איהו אמר דובנה
דיך, והפה שאמר הוא
הפה שהיחיד וכו', שאלו
בב"ד אמר כן היו
מאמינים אותו, עכשיו
שאמר לו, למה לא יהא
נאמן, רמזי' וע"ש ד"ה.
ב. [ד]לא אלימא איהו
לאפקועי מעשה ביד, רשי'
מסנהדרין ס. א. [ו]ניהמנה
במיגו. מוס' מסנהדרין לא:
ד. [א]פילו איתיה לקמן
וטוען כבירא, מנך
ובינתיה, לא מוהימן, מכיון
דאורי האי הוראותו
הוראה רמזי'.

כל נכסי דבי בר סיסין. כלומר כל אומן קרקעות שקניתי מאותו
אדם ששמו בר סיסין: דמקריא דבי בר סיסין. כך קורין לו ואין
ידוע אם קנאה מצי בר סיסין ולפיכך נקראת כן או כך שמה מעולם
ויושבה היא לו מאזכוריו: אוקמה בידא דלוקה. כדמפרש טעמא

למקמה דעליה ידידה רמיא לגלויי דלאו
זכר סיסין היא: אמר ליה רבא דינא
כפי. להוציאה מספק מתחת יד המוכר
שכח מוחזק: המוליא מחזירו.
דהיינו לוקח עליו להביא ראיות וזכות
ומאחר שאין לו ראיה יפסיד: קשיא
דרבא אדרבא קשיא דרב נחמן אדרב
נחמן. דלעיל נט': מוקי לה רב נחמן ביד
המוכר ורבא ביד הלוקח והכא
איפכא: דרבא אדרבא קשיא.
דכלל דוכתי מוקי לה ביד המוחזק
והתם מוכר כו': כיון. דכולי עלמא
קרו ליה דבי בר סיסין ונראין הדברים
שליפכך נקראת כן שקנאה מצי בר
סיסין והוא אמר לאו מצי בר סיסין
לקחמיה עליה ידידה רמיא לגלויי
ולהביא ראיה דלאו מצי בר סיסין לקחה
ואם בינא עדים לאוקריי והוא דמיקריא
הכי ולא מהי עדות שלחן מצי בר סיסין
היא מוקמינן לה בידה דהא פשיטא
לן דהאי דלמך ליה נכסי דבי בר
סיסין מוזנינא לך הכי קאמר נכסי
שקניתי ממנו ולא נכסי שלא קניתי
ממנו אף על פי שנקראין כן. כך נראה
השיטה: מי לא אמרינן ליה קיים
שטרך. אחרי שהמוכר רוצה לפסלו
והחזקה של שלש השנים נמקום
השטר היא בזה ומאחר שהמוכר
מערער על החזקה שאינה חזקה

נריך זה להביא עדים שחזקה גמורה שלא דר זה עמו. ובהי מרי
עובדי סבירא לן כרז נחמן דהלכתא כותיה בדינא [כמוכח יג. וכן פוסקין
פירוש ר' חיינא] אש רומי: מאי צעיס כהאי צינא. שהכל יודעין
שלי ריה: א"ל אבא כהאי צינא. בלחך מרחקים מוקם שאין
השיירות מציאות ולא ידעתי ולכן לא מחיתי ומנן בפירקין [ולא]. היה ביהודה
והחזיק בגליל אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה בלחות מלכות דהו
שירות מציאות א"י איכא לאוקמה בשעת מירוס ואפילו בלחות מדינה
כדלקמן כהאי פירקין [שם] וכן פירש הגאונים כפי' ר"ח. אבל במקום
שהשירות מציאות וליכא מירוס לא מצי טעין הכי דקי"ל בפירקין (דף
לח): מחזיקין בנכסי בורח דמחאה שלא בפניו היא מחאה ואי טעין הכי
ידעתי שהחזיק אש פלוגי בקרקע שלי ולכן לא מחיתי ואינו נאמן דכי
הכי דלמרינן מחאה שלא בפניו היא מחאה דחברך חזר אית ליה
ויאמרו לו למחזיק כמו כן אמרו לזה שאדם אחד מחזיק בקרקע שלו הואיל
ושיירות מציאות וכן הלכה: בשוקאי הוה ערידנא. למכור סחורתי
ולקנות אחרת ולא ידעתי שאתה דר בצינא וכוון שיש לו בית אחר
בלחות העיר שהיה מתאכסן שם כל ל' יום. ויש מפרשים בשוקאי הוה
טרידנא ולא היה לי פנאי למחות אע"פ שידעתי ואינו נראה צעניי:
אמר

דכחובות (דף קט: ושם) גבי עשאה סימן לאחר דאם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו לאחר שעשיתי סימן בשמו נאמן דהפסד הוא הפסד
שהחזיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה ממנו (י) אין לו זכות אלא על פיו של זה שעשאה סימן לו והרי חזר ואמר לקחתי ממך אין נראה
לר"י דכדי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפרישית דע"י מה שהיה יכול לטעון תחילה אינו נאמן עכשיו אלא נראה לר"י דהתם נמי (י) חזר ואכלה
שני חוקה אחר שעשאה סימן וכי תימא אי אכלה שני חוקה פשיטא ומאי קמ"ל ר' יוחנן דלחמן ממני' היא דחוקה שיש עמה טענה הרי זו חוקה וי"ל
דס"ד דלא מהימן כיון שערער עליו קודם שאכלה שני חוקה לומר שהיא שלו לא בעיד איניש דליזכנה בחר הכי קמ"ל וכן הוה עובדא דמייתי
בחר הכי איירי בשאכלה שני חוקה ובעובדא דידן אי הוה מייתי המחזיק סהדי דדר ביה חד יומא נראה לרשב"א דהוה (י) לאוקומי לארעא
בידיה אע"י דליכא מיגו מ"מ טענינן ללוקח מאחר שהיה המוכר נאמן לומר זכינתה מינך במיגו דאי בעי אמר לא היה של מועד ואף על גב
דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והי כמד סהדא מכל מקום הו מיגו כדמשמע לקמן (דף ג:) גבי נכסא דר' אבא (י) לא היה מחזיק שבועה
ואינו יכול ליטענה היה נאמן לומר ידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה מכחיש את העד והכא לא הו מחזיק שבועה דאין
נשבעין על הקרקעות וכה"ג מצינו בסוף המוכר (י) [לקמן דף ע:] גבי מפקיד אלל חזירו בשטר דאע"ג דלא טענינן ליתמי נאנסו אפ"ה
טענינן ליה החזרתיו לך כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו דאי בעי אמר נאנסו ואור"י דלא דמי להאיס דהמוכר את הבית דהכא אם היה
רוצה המוכר לזכות בטענה זו דלא היה של מועד לא היה מעבדה הלוקח שהרי יודע היה שהיתה שלו¹ כבז ר"ח ראינו לרבותינו הגאונים
ז"ל דהאי מחזיק לית ליה למיחא לדינא כהדי מריה דארעא אלא האי דצינן ליה מחית כהדי ואין נראה לרשב"א דהא כל זכות שתבא
לידו מחר ראשון לשני ולא יוכל לזכות ולומר לו לאו בעל דברים ידי את ולקמן אשכחן כהדיא גבי ההוא דדר בקשתא צעילתא דלא
מצי למימר ליה לאו בעל דברים ידי את אלא אי הוה משכח סהדי דדר ביה ההוא גברא חד יומא הוה מוקי לה ר' חייא בדייה:
מפליגא

לאו קמורית דהא ארעא ידידי הוא. פי' רציו שמואל דאם מוחזק זה
שלש שנים וטוען מפליגא זכנתיה דזכנה מינך קמי ידידי דנאמן
במיגו דאי בעי אמר מינך זכנתיה ואכלתיה שני חוקה אי נמי אם
יש לו עדים שהחזיק זה המוכר יום אחד והביא ראיה מהיהא דדר
בקשתא צעילתא דלקמן וכדכרי
כן הוא היכא דיש עדים למערער
שהקרקע שלו היתה אצל עובדא
דהכא (י) משמע שלא היה למערער
עדים מדקאמר לאו קא מודית כו'
אי הוה טעין קמי ידידי זכנה מינך
או דר זה חד יומא היה נאמן אף
על פי שלא החזיק שלש שנים מיגו דאי
בעי אמר לא היה של מועד אלא
ודאי השתא דלמך מפליגא זכנתה
דזכנה מינך והוה שהיתה שלו² מו
לא מצי למיטען קמי ידידי זכנה
מינך או קמי ידידי דר זה חד יומא
(י) מיגו דאי בעי אמר בתחלה לא
היתה של מועד דמיגו למפרע לא
אמרינן כדמוכח לקמן (דף מא:.) גבי
ההוא דדר בקשתא צעילתא ארבע
שני ואמר מפליגא זכנתיה דזכנה
מינך אלא לקמיה דר' חייא אמר ליה
איימי סהדי דדר ביה אפילו חד יומא
ואוקומי לה בידך משמע דאי לית ליה
סהדי אין נאמן לומר קמי ידידי דר זה
חד יומא במיגו דאי בעי אמר מינך
זכנתיה כיון שכבר הודה דלא מינייה
זכנה לית ליה מו מיגו ואין לו להאמינו
במאי דקאמר השתא (י) ממוך שהיה
יכול לשקר בתחילה קודם שהודה
דלא הוה מסיק אדעתיה שהיה זקוק
לטענה זו והא דקאמר התם רב

ומייתי נדעתיה להציני דאי הוה א"ל קמי ידידי זכנה מינך הוה מהימן
ליה במיגו דאי בעי אמר מינך זכנתה לא קאמר שהיה עדיין נאמן
בטענה זו אלא כלומר אי הוה טעין מעיקרא קודם שהודה ע"י דאי
הוה טעין מעיקרא קמי ידידי דר זה חד יומא דהוה מהימן ועוד ראה
מסוף (י) דזה דבור (פסאדין דף לא.) גבי ההוא איתמא דנפק שטרך
מתותי ידה אמרה ידענא ליה כהאי שטרך דפריע הוא כו' ולא
הימנה רב נחמן א"ל רבא והא אי צעיא קלמיה כיון דלמחזק צבי
דינא אי צעיא קלמיה לא אמרי' אלמא אע"ג דקודם שראינוהו בידה
היתה נאמנת לומר דפרעו הוא במיגו דאי צעיא קלמיה השתא דלמחזק
צבי דינא פי' שראינוהו בידה לא מהימנה דאין כאן עוד מיגו שעל
כרחק לריכה עכשיו טענה זו שהיא אומרת אם רוצה לפטור את הלה
ובקונג' פי' שם אמתחא שהיה השטר מקיים³ ואין נראה לר"י דמה מועיל
דמ"מ אי צעיא קלמיה⁴ ועוד ראה דתנן בפ' שבוועה דדיינין (שבוועה דף
לח:) מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנה לו נחמיו לך פטור ופרין
מינה (שם מה.) למ"ד המלוה את חצירו בעדים נריך לפורעו בעדים והא
הכא כיון דתבעיה בעדים כמאן דלחזייה בעדים דמי וקמני פטור ומאי
קשיא שאני הכא דפטור מיגו דאי בעי אמר אמתול לא היו דברים
מועלם אלא ודאי כי האי גוונא לא אמרינן מיגו ומה שפ"ה בפ' בתרא
הפסד המוכר ממנו לאחר שעשיתי סימן בשמו נאמן דהפסד הוא הפסד
שהחזיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה ממנו (י) אין לו זכות אלא על פיו של זה שעשאה סימן לו והרי חזר ואמר לקחתי ממך אין נראה
לר"י דכדי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפרישית דע"י מה שהיה יכול לטעון תחילה אינו נאמן עכשיו אלא נראה לר"י דהתם נמי (י) חזר ואכלה
שני חוקה אחר שעשאה סימן וכי תימא אי אכלה שני חוקה פשיטא ומאי קמ"ל ר' יוחנן דלחמן ממני' היא דחוקה שיש עמה טענה הרי זו חוקה וי"ל
דס"ד דלא מהימן כיון שערער עליו קודם שאכלה שני חוקה לומר שהיא שלו לא בעיד איניש דליזכנה בחר הכי קמ"ל וכן הוה עובדא דמייתי
בחר הכי איירי בשאכלה שני חוקה ובעובדא דידן אי הוה מייתי המחזיק סהדי דדר ביה חד יומא נראה לרשב"א דהוה (י) לאוקומי לארעא
בידיה אע"י דליכא מיגו מ"מ טענינן ללוקח מאחר שהיה המוכר נאמן לומר זכינתה מינך במיגו דאי בעי אמר לא היה של מועד ואף על גב
דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והי כמד סהדא מכל מקום הו מיגו כדמשמע לקמן (דף ג:) גבי נכסא דר' אבא (י) לא היה מחזיק שבועה
ואינו יכול ליטענה היה נאמן לומר ידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה מכחיש את העד והכא לא הו מחזיק שבועה דאין
נשבעין על הקרקעות וכה"ג מצינו בסוף המוכר (י) [לקמן דף ע:] גבי מפקיד אלל חזירו בשטר דאע"ג דלא טענינן ליתמי נאנסו אפ"ה
טענינן ליה החזרתיו לך כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו דאי בעי אמר נאנסו ואור"י דלא דמי להאיס דהמוכר את הבית דהכא אם היה
רוצה המוכר לזכות בטענה זו דלא היה של מועד לא היה מעבדה הלוקח שהרי יודע היה שהיתה שלו¹ כבז ר"ח ראינו לרבותינו הגאונים
ז"ל דהאי מחזיק לית ליה למיחא לדינא כהדי מריה דארעא אלא האי דצינן ליה מחית כהדי ואין נראה לרשב"א דהא כל זכות שתבא
לידו מחר ראשון לשני ולא יוכל לזכות ולומר לו לאו בעל דברים ידי את ולקמן אשכחן כהדיא גבי ההוא דדר בקשתא צעילתא דלא
מצי למימר ליה לאו בעל דברים ידי את אלא אי הוה משכח סהדי דדר ביה ההוא גברא חד יומא הוה מוקי לה ר' חייא בדייה:
מפליגא

י א ב מיי פכ"א מהל'
מירה הל' כל סמך עיני
פכ טוש"ע ח"מ פי' ריח
טעף כה:
יח ג ד מיי פ"א מהל'
טוען וטוען הל' ג סמך
ענין זה טוש"ע ח"מ פי'
קמט טעף א:
יב ד מיי שם פ"ד הלכה
יח סמך עיני כל טוש"ע
ח"מ פי' קמו טעף יג:

רבינו גרשום

בכטי דבי בר סיסין.
כלומר אותן בכסים שקניתי
מכר סיסין שזיה עשיר
מבינא לך: קשיא דרבא
אורכא. דלעיל סבירא
ליה דביד הלוקח הוה
ליה לאוקומי. והכא להביא
דרב נחמן אוקמה ביד
לוקח ס"ל דביד מוכר
הוה ליה לאוקמה והוה
לחזק המוציא מחזירו
עליו הראיה: קשיא דרב
נחמן אדרב נחמן. דלעיל
אוקמה ביד מוכר והכא
ביד לוקח: התם מוכר
קאי בבכסיה שמוחזק הוא
דמחזק קרקע דמקרי בי
בר סיסין ומכ"ל (א) הוי
ליה ללוקח להביא ראיה.
וס"ל דביד מוכר: הכא הויא
ליה למוכר להביא ראיה:
עליה. דמוכר רמיא לגלויי
דאמר מוכר אבא בשכונא
מכר שווקים ולא הייתי
במקום שווקים ולא הייתי
יכול למחות מפני טרוד
סחורתי: טרוד שווקיה.
ראינו יכול למחות: (והואיל
ולא ובינתה מנאי ויל פוק
מן ארעא ידידי ולא בעל
דברים ידי את ותבע
דימך מאותו שקניתי ממנו.

(א) נראה דל"ל הוה ליה ללוקח
להביא ראיה ולהוציא מיד
מוכר: סהל ללוקח קאי
בנכסיה הוה ליה למוכר להביא
ראיה: (ג) ז"ל לאו קא
מודית דהאי ארעא ידידי הוא
ואת לא זכנתה ממנא. הואיל
ולא זכנתה ממנא וכו':